

Autor scenariusza: Ewa Pytlak

TYTUŁ – KTO MIESZKA W AFRYCE?

Temat: Kto mieszka w Afryce?**Materiał dla nauczyciela****Opis wybranych ludów Afryki.****Pigmeje**

Pigmeje prowadzą koczowniczy tryb życia. Cechuje ich bardzo niski wzrost (poniżej 150 cm), drobne stopy i dłonie, oczy czarne lub ciemno-piwe, jasnobrunatna barwa skóry. Być może dzięki takiej budowie ciała poruszają się zwinnie i z niesamowitą szybkością nawet wśród najbujniejszej roślinności lasu, który jest ich prawdziwym domem i królestwem.

Wśród Pigmejów kobiety i dzieci zbierają jadalne roślin, owoce, małe zwierzątka. Mężczyźni z kolei polują. Tradycyjną bronią pigmejską jest łuk o cięciwie z materiału roślinnego i ostro zakończone strzały bez ostrzy kamiennych. Nie znają sposobów obróbki kamienia i wytwarzania kamiennych narzędzi. Dawniej ich strój stanowiły opaski z włókien roślinnych lub liści albo fartuszki z tyka kory drzewnej. Obecnie coraz częściej noszą bawełniane podkoszulki i spodenki. Do tego dochodzą nieliczne ozdoby na szyję, przepaski na głowę, bransolety z włókien, ozdoby plecione z traw, wykonane ze świńskich zębów. Tradycyjne pigmejskie domy to szałaszy wykonane z gałęzi i liści.

Masajowie

To afrykański lud pasterski zamieszkujący sawannę na terytorium Kenii i północnej Tanzanii. Masajowie są bardzo wysocy i mają smukłą budowę ciała. Prowadzą półkoczowniczy tryb życia, zajmując się chowem bydła, kóz i owiec. Zmieniają okresowo miejsce swego pobytu w poszukiwaniu lepszych pastwisk dla bydła.

Mieszkają w wioskach otoczonych płotami z kolczastej akacji (to na wypadek ataku lwa na bydło). W ich społeczności każdy ma swoje obowiązki, stosowne do płci i wieku. Budowa płotu to zadanie dla mężczyzn, domy natomiast stawiają kobiety (z dostępnego materiału, czyli gliny, gałęzi, traw, bydlęcego łajna i moczu, a także z liści, wykorzystywanych do budowy dachu). Do kobiet należy także przynoszenie wody, zbieranie drewna na opał, dojenie krów i gotowanie. Chłopcy pilnują bydła na pastwisku, a gdy osiągną odpowiedni wiek i przejdą „rytuał inicjacji” stając się wojownikami, ich głównym zadaniem będzie strzeżenie i obrona wioski.

Wojownicy mogą nosić długie włosy – czego nie wolno chłopcom przed odbyciem „rytuału inicjacji”. Do niedawna by stać się wojownikiem mężczyzna musiał upolować lwa i wykonać z jego skóry specjalne nakrycie głowy. Tradycyjna broń Masajów to włócznia i skórzana tarcza. Stosują powszechnie kolor czerwony zarówno jako barwę odzieży, jak i w ozdobach ciała (w tym malunkach na skórze). Masajowie są bardzo przywiązani do swojej tradycji i obrzędów.

Tuaregowie

Należą do grupy ludów berberyjskich. Zamieszkują niemal całą centralną i zachodnią Saharę. Trudno sobie wyobrazić Tuarega bez wielbłądów. Przez wieki pełniły one rolę wierzchowców, ale przede wszystkim zwierząt jucznych. W saharijskiej części Afryki były podstawowym środkiem transportu na szlakach wiodących z północy na południe i ze wschodu na zachód. Domem Tuaregów jest Sahara. Tuaregowie prowadzą koczowniczy tryb życia. Głównym ich zajęciem jest hodowla owiec, kóz i wielbłądów. Mężczyźni od wieków zajmują się też transportem karawanowym. Mimo, że są muzułmanami, kobieta ma bardzo silną pozycję w społeczności, co odróżnia ich od innych ludów wyznających islam. Co ciekawe, to mężczyźni a nie kobiety zakrywają twarze fragmentem swego turbanu. Są dwa wytłumaczenie tego faktu. Pierwsze dotyczy wierzenia, które mówi, że „złe siły” mogą wejść, przez usta. Drugie jest bardziej pragmatyczne – w tradycyjnym społeczeństwie, mężczyźni

spędzali większość czasu na pustyni. Zakrywanie twarzy, to nic innego jak ochrona przed piaskami Sahary.

Opis krajobrazów.

Afrykańska sawanna jest miejscem życia wielu gatunków zwierząt. Równiny sawanny dostarczają obfitego pokarmu zwierzętom roślinożernym. W wilgotniejszych miejscach rosną baobaby i akacje. Na sawannie występują dwie pory roku sucha i deszczowa. W czasie trwania pory deszczowej następuje wspaniały rozwój roślin. W czasie trwania pory suchej sawanna zmienia barwę na szarą. Wszystkie trawy wtedy usychają. Zwierzęta sawanny: ssaki roślinożerne: słonie, nosorożce, żyrafy, antylopy, zebry, bawoły, góraliki; ssaki mięsożerne: gepardy, lamparty, lwy, serwale; ssaki padlinożerne: hieny, szakale; ptaki: sępy, strusie, marabuty, dropie, sekretarze; gady: żółwie, węże, jaszczurki; owady: szarańcza, mrówki, termity, pasikoniki, mszyce.

Wilgotne lasy równikowe odznaczają się dużą różnorodnością roślin. Decydują o tym obfite, całoroczne opady deszczu (pow. 2500 mm), silne nasłonecznienie, wysoka średnia roczna temperatura powietrza, wysokie dzienne i niewielkie roczne amplitudy temperatury itp. Nie ma tam pór roku – ani pory chłodnej, ani suchej, dlatego rośliny nie zrzucają liści. Najniższa temperatura (przed wschodem słońca) wynosi ponad 20°C, a najwyższa (po południu) – ponad 30°C.

Powierzchnia koron drzew tworzy zielony rozległy baldachim. Drzewa często oplątane są lianami. Piętro to jest doskonałym siedliskiem owadów i małych zwierząt (pająków, gadów, ptaków). Charakterystyczne rośliny to paprocie, storczyki, glony, grzyby, hebanowce, mahoniowce, palmy, mchy, porosty. Występują także rośliny kaktusowate i ananasowate. Na zacienionym dnie tropikalnego lasu spotyka się tylko drobne glony, mchy, porosty, krzewinki, delikatne grzyby. Tylko nad rzekami podszycie lasu jest bardzo gęste. Rośliny żyjące w cieniu mają duże, miękkie liście, bardzo często o czerwonym zabarwieniu. Jako przykład można podać begonię, często u nas spotykaną jako roślina doniczkowa.

Występuje tu również duże bogactwo gatunków świata zwierzęcego, wśród ssaków można wymienić: małpy, hipopotamy, bawoły, okapi i inne. Część z nich przystosowała się do życia w gęstwinach leśnych, np. poprzez zmniejszenie rozmiaru ciała (słoń afrykański leśny). Występują również najróżniejsze owady np. motyle i chrząszcze.

Sahara to największa gorąca pustynia na Ziemi. Powierzchnia tego obszaru wynosi około 9 mln km². W suchych masach powietrza nad Saharą nie ma warunków do powstawania opadów. Niedobór wody powoduje, że na pustyniach brak zwartej szaty roślinnej. Krajobraz Sahary kształtuje wiele czynników, a za najważniejsze uznaje się: gwałtowne zmiany temperatury powietrza między dniem a nocą; częste suche, gorące wiatry i sporadyczne ulewne deszcze.

Pozbawione wilgoci bloki skalne, żwiry i piaski w ciągu dnia silnie się nagrzewają, natomiast w nocy skały te szybko stygną. Ta właściwość powoduje pęknięcie i kruszenie się wierzchniej warstwy skał. Duże bloki skalne rozpadają się na mniejsze i podlegają dalszemu rozpadowi. Odtamki skalne zsuwają się w niższe miejsca – tak powstaje pustynia kamienista. Dalsze rozdrabnianie skał i kamieni prowadzi do powstania piasku. Stałym elementem kształtującym i zmieniającym wygląd pustyni jest wiatr, który przenosi piasek i pył, usypuje z nich wydmy i wały piaszczyste. To właśnie wiatr tworzy formy pustyni piaszczystej. Wydmy osiągają do 300 m wysokości i z wiatrem „wędrują” 5-20 m w ciągu roku.

Bardzo uboga (poza oazami) roślinność Sahary jest doskonale przystosowana do suszy, wysokiej temperatury, zasolonej gleby i oczekiwania na możliwość wzrostu. Typowymi roślinami są suchorośty i słonorośla; rosną tu także pustynne trawy. Charakterystyczną rośliną jest róża jerychońska. W wyjątkowo trudnych warunkach żyje wiele doskonale przystosowanych zwierząt m.in.: antylopa adaks, lis pustynny – fenek, jaszczurka lagarto, skorpiony, skoczki pustynne oraz wielbłąd jednogarbny – dromader.

Zdania na temat krajobrazów do odczytania dzieciom

Zdania dotyczące pustyni.

Niedobór wody powoduje, że jest tu niewiele roślinności.

Pozbawione wilgoci bloki skalne, żwiry i piaski w ciągu dnia silnie się nagrzewają, natomiast w nocy szybko stygną.

Wiatr przenosi piasek i pył, usypuje z nich wydmy i wały piaszczyste.

Temperatury w dzień i w nocy znacznie się różnią. W dzień temperatura sięga blisko 40 stopni Celsjusza, w nocy spada w okolice zera.

Typowymi roślinami są suchorośty i stonorośla; rosną tu także pustynne trawy. Charakterystyczną rośliną jest róża jerychońska.

W wyjątkowo trudnych warunkach żyje wiele doskonale przystosowanych zwierząt m.in.: antylopa adaks, lis pustynny – fenek, jaszczurka lagarto, skorpiony, skoczki pustynne oraz wielbłąd jednogarbny – dromader.

Zdania dotyczące lasu równikowego.

Nie ma tu pór roku – ani pory chłodnej, ani suchej, dlatego rośliny nie zrzucają liści.

Powierzchnia koron drzew tworzy zielony rozległy baldachim. Drzewa często oplątane są lianami.

Rośliny żyjące w cieniu mają duże, miękkie liście, bardzo często o czerwonym zabarwieniu. Jako przykład można podać begonię, często spotykaną u nas jako roślina doniczkowa.

Występuje tu duże bogactwo gatunków świata zwierzęcego, wśród ssaków można wymienić: małpy, hipopotamy, bawoły, okapi i inne. Część z nich przystosowała się do życia w gęstwinach leśnych, np. poprzez zmniejszenie rozmiaru ciała (stoń afrykański leśny).

Występują tu najróżniejsze owady np. motyle i chrząszcze.

Charakterystyczne rośliny to paprocie, storczyki, glony, grzyby,
hebanowce, mahoniowce, palmy, mchy, porosty.

Zdania dotyczące sawanny.

Występują dwie pory roku sucha i deszczowa.

W czasie trwania pory deszczowej następuje tu wspaniały rozwój roślin.

W czasie trwania pory suchej miejsce to zmienia barwę na szarą. Wszystkie
trawy wtedy usychają.

Występują tu ssaki roślinożerne: słonie, nosorożce, żyrafy, antylopy, zebry,
bawoły, góraliki; mięsożerne: gepardy, lamparty, lwy, serwale;
padlinożerne: hieny, szakale. Ptaki mieszkające na tym terenie to: sępy,
strusie, marabuty, dropie oraz sekretarze. Pospolite są tu żółwie, węże i
jaszczurki. Spośród owadów można spotkać: szarańcze, mrówki, termity,
pasikoniki, mszyce.

To teren równinny, który dostarcza obfitego pokarmu zwierzętom
roślinożernym. W wilgotniejszych miejscach rosną baobaby i akacje.